

LESKOVAC
UPITNIK - MIŠLJENJE PRIVREDNOG SEKTORA
(Mikro preduzeća, malih preduzeća i preduzetnika)

Februar 2015.

Anketu sprovela

ALER

Agencija za lokalni ekonomski razvoj
Sektor za LER

I UVOD

Agencija za lokalni ekonomski razvoj je od aprila do novembra 2014. godine, sprovela Anketu o stanju privrede i mišljenju privrednog sektora među mikro i malim preduzećima i preduzetnicima u Leskovcu.

Svrha ove ankete je da se obezbede korisne i pouzdane informacije o stanju u privredi i stavovima poslovne zajednice u Leskovcu. Upitnici su sačinjeni od pitanja čijom analizom ćemo dobiti odgovore na to kakva je poslovna klima u gradu, kako se privrednici Leskovca kotiraju na tržištu, kakve poteškoće imaju kao i zadovoljstvo privrednika kvalitetom lokalne samouprave, pojedinih javnih preduzeća, kao i državnih institucija zaduženih za podršku razvoju biznisa. Upitnik obuhvata istorijat i status firmi, prirodu njihovog posla, mesto na tržištu, pitanja radne snage i zaposlenosti, planove za investicije, informacije o poslovnim objektima, usluge lokalne uprave i odnose sa njom i sveukupne utiske o gradu kao mestu za poslovanje.

II METODOLOGIJA

Anketa je radjena metodom slučajnog uzorka evidentiranih preduzeća i preduzetničkih radnji u bazi Agencije za privredne registre u Srbiji, 2013. godine. Anketom su obuhvaćena mikro i mala preduzeća i preduzetničke radnje. Anketom je obuhvaćeno ukupno 196 mikro preduzeća, malih preduzeća i preduzetnika. Kako bi podaci dobijeni iz upitnika bili što korisniji, rezultate ankete smo obradivali prema delatnostima kojima se privrednici bave. Uzorak je reprezentativan prema procentu zastupljenosti preduzeća i preduzetničkih radnji, kao i prema procentu zastupljenosti određenih delatnosti u svakoj od prikazanih sektorskih analiza. Rezultati ankete su podeljeni prema sledećim delatnostima i oblastima:

1. Tekstilna industrija u okviru koje su proizvodna preduzeća iz oblasti proizvodnje tekstila i proizvodnje odevnih predmeta.
2. Drvena industrija u okviru koje su proizvodna preduzeća iz oblasti prerade drveta, proizvodnja od drveta, plute, slame i pruća, kao i proizvodnja nameštaja
3. Prehrambena industrija
4. Ostale proizvodne delatnosti, kojima su prvenstveno obuhvaćene proizvodnja metalnih proizvoda i proizvodnja mašina, proizvodnja proizvoda od plastike
5. Trgovina na veliko i malo i sve uslužne delatnosti

Istraživanje je vršeno metodom "lice u lice" u prostorijama anketiranih privrednika. Prosečno trajanje intervjua je 50 minuta. Kako bi se podstakli kompletni i iskreni odgovori, privrednici su najpre uvereni da se ovaj izveštaj neće pozivati na konkretne firme, te da će formulari upitnika ostati poverljivi.

III Ostale proizvodne delatnosti, kojima su prvenstveno obuhvaćene proizvodnja metalnih proizvoda i proizvodnja mašina, proizvodnja proizvoda od plastike

1. Profil anketiranih preduzeća

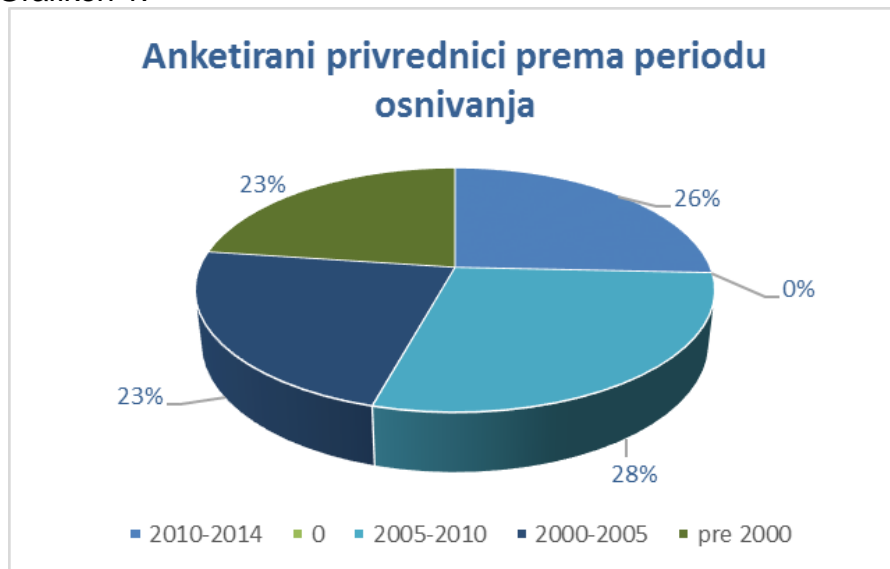
Ukupan broj anketiranih mikro i malih preduzeća i preduzetnika proizvodne delatnosti, a prvenstveno proizvodnje metalnih proizvoda, proizvodnje mašina i proizvodnja proizvoda od plastike je 35. Slučajni uzorak obuhvata najveći broj privrednika iz oblasti proizvodnje metalnih proizvoda: 10 preduzetnika i 6 preduzeća (Tabele 1).

Tabela 1:

Delatnost	Preduzetnik				Preduzeće			
	Proizvodnja proizvoda od gume i plastike	Proizvodnja papira i proizvoda od papira	Proizvodnja metalnih proizvoda	Ostala proizvodnja	Proizvodnja proizvoda od gume i plastike	Proizvodnja papira i proizvoda od papira	Proizvodnja metalnih proizvoda	Ostala proizvodnja
Broj anketiranih biznisa	4	1	10	6	1	4	6	3

Od ukupnog broja anketiranih, u prethodnih pet godina svoj biznis registrovalo je 9 privrednika (Grafikon 1).

Grafikon 1:

2. Opšta poslovna klima i njen uticaj na investicione planove

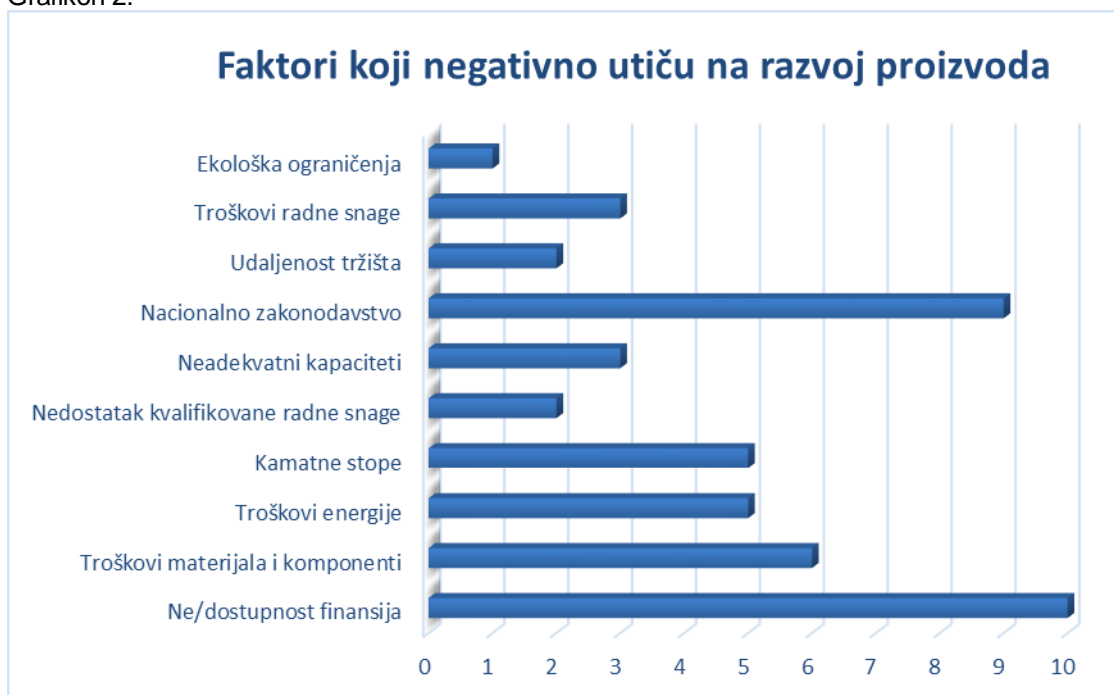
2.1. Faktori koji utiču na razvoj

Kada je u pitanju razvoj proizvoda i usluga, ispitani privrednici su kao najuticajnije faktore ocenili:

- nedostatak finansija,
- nacionalno zakonodavstvo,
- troškovi materijala,
- troškovi energije,
- kamatne stope.
-

Kao manje uticajni faktori izdvojeni su inostrana i domaća konkurencija, ekološka ograničenja, dok srednji uticaj imaju troškovi radne snage, nedostatak kvalifikovane radne snage i udaljenost tržišta i neadekvatni kapaciteti (Grafikon 2).

Grafikon 2:

2.2. Ocena prostora za poslovanje

Prostor u kome posluju je pretežno zadovoljavajući 67% anketiranih su vlasnici prostora u kome rade, samo 33% zakupljuje prostor. 22 privrednika smatra da za proširenje poslovnih aktivnosti ne bi imali dovoljno veliki prostor, dok troje privrednika ima poslovni prostor koji bi dao u zakup ili prodao.

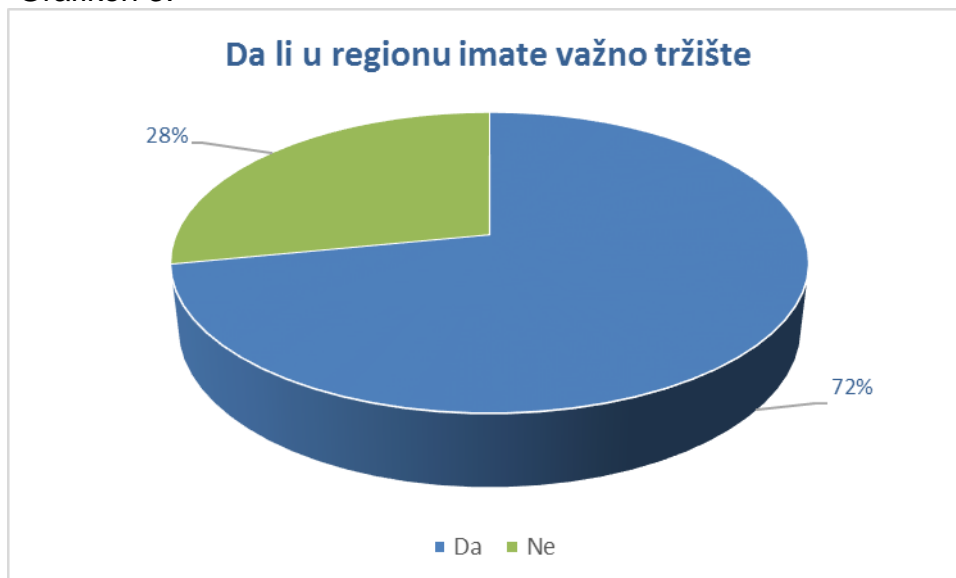
2.3. Planovi za dalji razvoj

Ukupno 30% anketiranih planira razvoj proizvodnje u narednoj godini. Prema njihovim planovima, ukupnom investicijom od 380 hiljada evra ove firme bi zaposlile 72 radnika.

2.4. Uslovi za dalji razvoj

Ako posmatramo odgovore na pitanja o uslovima za razvoj biznisa u Leskovcu i regionu, možemo primetiti da su poslodavci u ovoj grani industrije izuzetno zadovoljni tržištem, čak 72% ispitanih. Takođe, 61% privrednika ima poteškoća u snabdevanju sirovinom, dok se samo 8% privrednika suočava sa problemom pronalazjenja kvalifikovane radne snage.

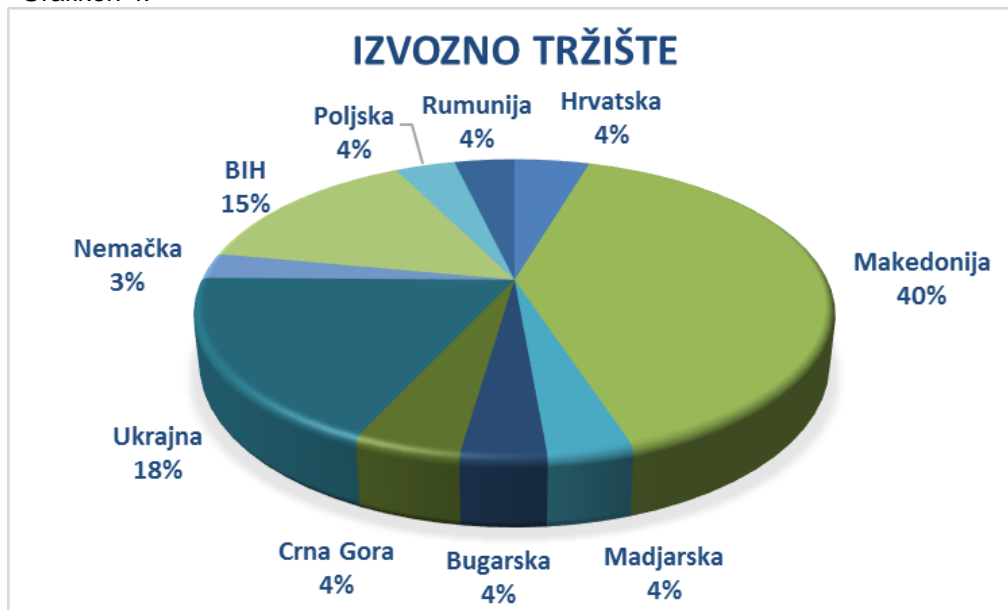
Grafikon 3:

2.5. Izvoz i izvozna tržišta

Od 35 anketiranih privrednika, 14 su prijavili da imaju izvoz. Izvozni proizvodi su pp vezivo i pp vreće, ambalaža sa pumpicom, armaturna mreža, priključne mašine za traktor, transportne kutije i kutije za tortu, sadni materijal, opeka, kozmetički proizvodi. Kao izvozna tržišta izdvojile su se Makedonija sa 40%, Ukrajna sa 18%, a zatim BIH sa 15% (Grafikon 4).

Grafikon 4:

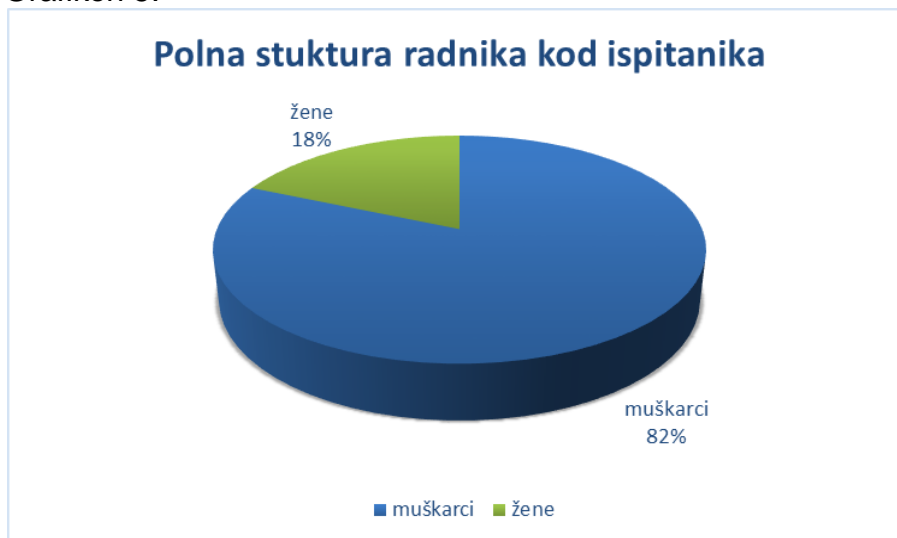

3. Zaposleni i radna snaga

3.1. Zapošljavanje

Anketirani privrednici, njih 35, zapošljava ukupno 222 radnika, od toga 41 žena, što čini samo 18% uposlenika (Grafikon 5). U prethodnih 6 meseci anketirani poslodavci zaposlili su ukupno 60 radnika, od čega su 5 žene.

Grafikon 5:

Kada uporedimo stanje u anketiranim preduzećima danas sa stanjem od pre pet godina, možemo primetiti manji prosečan broj radnika po poslodavcu. 26 privrednika je pre pet godina zapošljavalo 203 radnika, dok danas 35 privrednika zapošljava 222 radnika. Znači, prosečan broj radnika po jednom registrovanom subjektu smanjio sa 7,8 na 6,3.

Plan za nova zapošljavanja tokom 2015. godine ima 11 anketiranih poslodavaca. Prema njihovim planovima biće zapošljena 71 radnika, od kojih samo 3 žene.

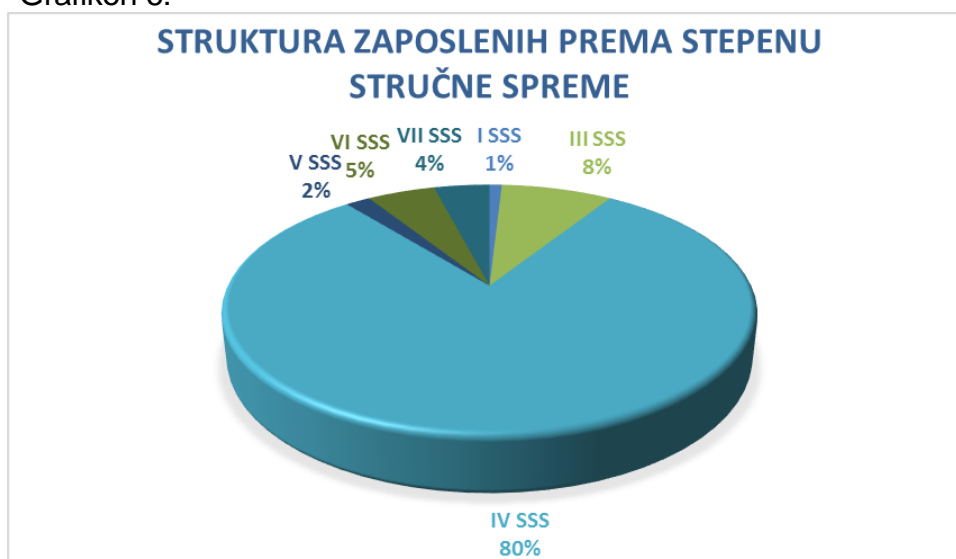
Ukoliko pogledamo rezultate koji nam pokazuju broj radnika razvrstan prema načinu registrovanja kod anketiranih poslodavaca primetićemo da je prosečan broj radnika kod preduzetnika veći od prosečnog broja radnika u preduzećima. Najviše zaposlenih je kod preduzetnika u oblasti proizvodnje gume i plastike čak 36,5% zatim 20% u preduzećima koje se bave proizvodnjom metalnih proizvoda.

	Preduzetnik				Preduzeće			
	Proizvodnja proizvoda od gume i plastike	Proizvodnja papira i proizvoda od papira	Proizvodnja metalnih proizvoda	Ostala proizvodnja	Proizvodnja proizvoda od gume i plastike	Proizvodnja papira i proizvoda od papira	Proizvodnja metalnih proizvoda	Ostala proizvodnja
Broj anketiranih biznisa	4	1	10	6	1	4	6	3
Ukupan broj radnika	81	1	33	30	4	15	46	12

3.2. Struktura zaposlenih

Struktura zaposlenih prema stepenu stručne spreme kod anketirani poslodavaca je sledeća: 4% zaposlenih je sa VII stepenom, 8% radnika je sa III stepenom, dok je čak 80% sa IV stepenom (Grafikon 6).

Grafikon 6:

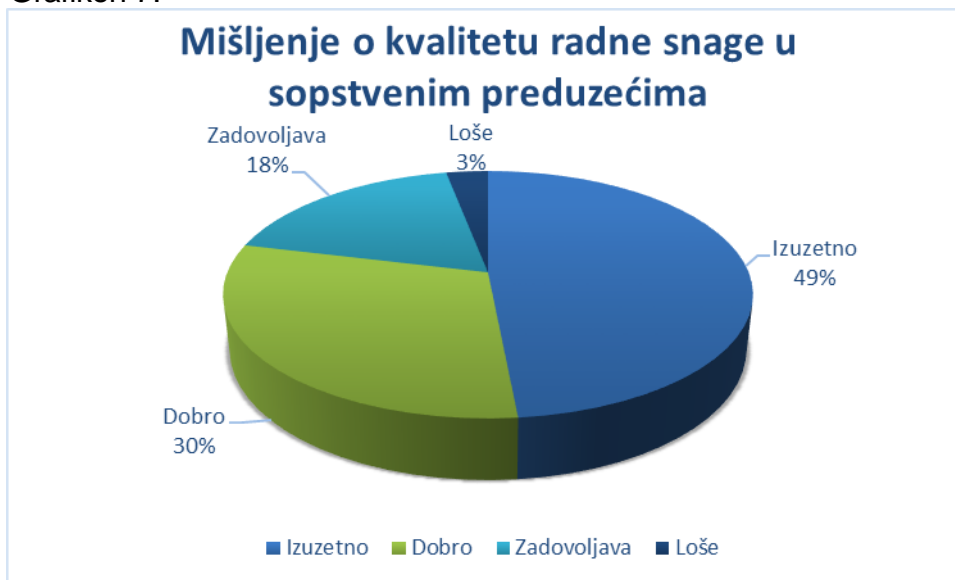
3.3. Prosečna zarada

Prosečna plata kod anketiranih poslodavaca je oko 22.500,00 dinara. Prosečna neto plata u Leskovcu, prema podacima Zavoda za statistiku Republike Srbije, za period od januara od jula 2014. godine iznosi 33.573,00. To znači da mala preduzeća i preduzetnici u ovoj oblasti industrije imaju primanja daleko ispod proseka za Leskovac, svega 67% prosečne plate.

3.4. Kvalitet radne snage

Kvalitet radne snage poslodavci su mogli da ocenjuju kao: izuzetno, dobro, zadovoljava i loše. Poslodavci su svoje radnike ocenili kao izuzetne u 49% slučajeva a kao loše u 3%. Prosečno, tj zadovoljavajuće je 18%. (Grafikon 7).

Grafikon 7:

3.5. Nedostatak stručnih kadrova

Svega 12 poslodavaca ima poteškoće u pronalaženju potrebnih specifičnih profesija. Ovi poslodavci iskazuju potrebe najviše za radnicima sa srednjom stručnom spremom - variocima, metalostrugarima i pojedinačne potrebe za elektrotehničarima i programerima. Samo jedna kompanija je izrazila potrebu za inženjerom tehnologije (Grafikon 8).

Grafikon 8:

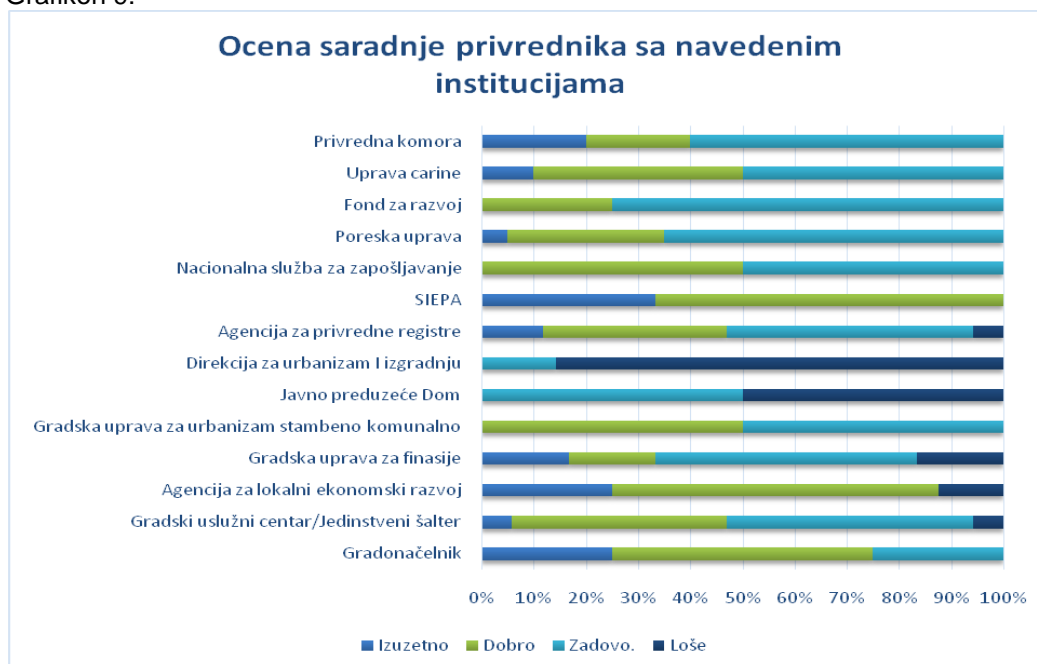
4. Javne usluge i odnosi sa vlastima

4.1. Saradnja privrednika sa javnim institucijama

Privrednici su ocenjivali i saradnju sa lokalnim i državnim institucijama. Ocenu saradnje sa institucijama dalo je prosečno 10 privrednika, posmatrajući svaku od institucija ponaosob, tako da prikazano mišljenje predstavlja mišljenje manje od 30% anketiranih. Ostali privrednici nisu imali mišljenje o institucijama. Najnegativnije ocene privrednika dobili su Direkcija za urbanizam i izgradnju grada Leskovca i JP Dom.

Najbolju saradnju privrednici su ostvarili sa predstavnicima SIEPA-om, Agencijom za lokalni ekonomski razvoj i Gradonačelnikom. (Grafikon 9).

Grafikon 9:

Kao najveći problem u radu institucija koje su negativno ocenjene privrednici ističu:

- sporu i komplikovanu administraciju,
- nestručnost,
- neljubaznost,
- netransparentnost,
- lošu saradnju institucija sa privrednicima
- neozbiljnost u sprovođenju konkursa
- korupciju u poreskoj uprav
- neredovno obaveštenje MSP o događajima

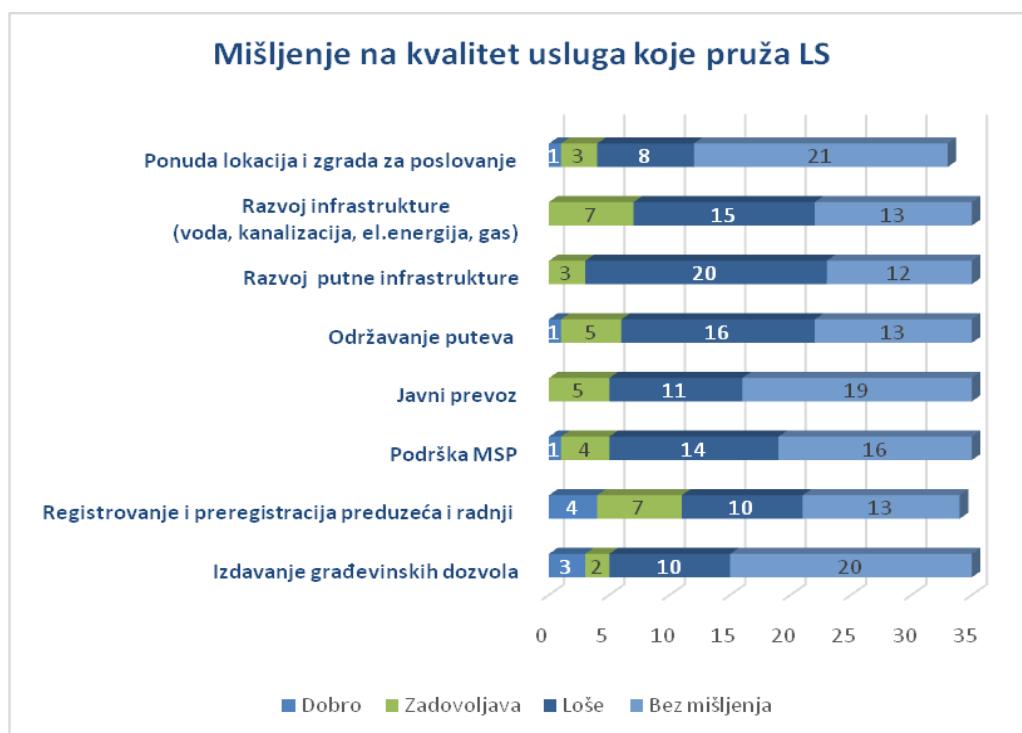
4.2. Kvalitet usluga u gradu

Prema ocenama anketiranih privrednika jedino je proces registrovanja i preregistrovanja radnji i preduzeća funkcionalan, dok prema ostalim odgovorima možemo zaključiti da generalno nisu zadovoljni javnim uslugama u gradu. Od pomenutih loše ocenjenih najviše se ističu:

- razvoj putne i ostale infrastrukture,
- održavanje puteva
- podrška MSP sektoru
- izdavanje građevinskih dozvola.

Više rezultata možete videti u grafikonu 10.

Grafikon 10:

4.3. Predlozi za unapredjenje usluga

Na pitanje: "Koju uslugu bi prvo trebalo unaprediti?", najčešći odgovor je bio: razvoj infrastrukture (voda, kanalizacija, el. energija, gas), razvoj putne infrastrukture i održavanje puteva.

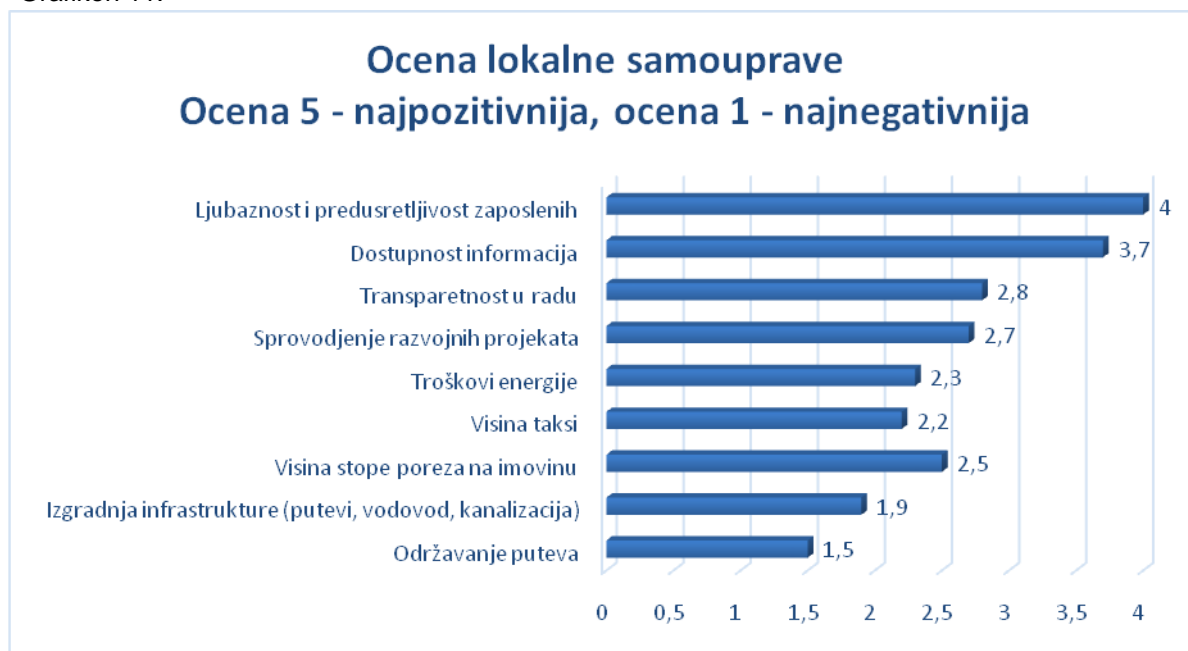
4.4. Ocena lokalne samouprave

Anketirani privrednici uglavnom smatraju da je taksa visoka i da je treba smanjiti. Njihova preporuka je da lokalna samouprava treba da unapredi lokalnu poslovnu klimu kroz:

- veću podršku MSP sektoru realizacijom subvencija
- bolju saradnju sa privrednicima
- smanjenje glomazne administracije
- smanjenje neloyalne konkurencije.

Privrednici su imali mogućnost i da ocene ocenama od 1 do 5 rad lokalne samouprave po kriterijumima datim u grafikonu 10. Na osnovu rezultata možemo zaključiti da je prosečna ocena niska (2,3). Najbolju ocenu privrednici su dali za ljubaznost i predusretljivost, dok je najniža za održavanje puteva (Grafikon 11). Ovaj rezultat ukazuje na to da su privrednicima infrastrukturni uslovi za rad daleko bitniji od bilo kakvog susreta sa radom lokalne samouprave. Medjutim, ako pogledamo pitanja koja su se odnosila isključivo na rad lokalne samouprave, primetićemo nižu ocenu za transparentnost u radu u odnosu na ljubaznost uposlenika.

Grafikon 11:

4.5. Mišljenje o Jedinstvenom šalteru i ALER-u

Anketom smo ispitivali i mišljenje privrednika o pojedinim uslugama koje pruža lokalna samouprava a koje su privrednicima nezaobilazan korak u razvoju ili su na usluzi razvoju privrede: Uslužni centar, Jedinstveni šalter za izdavanje građevinskih dozvola i Agencija za lokalni ekonomski razvoj.

Uslugama Uslužnog centra ispitanici su zadovoljni. Usluge je koristilo 16 privrednika, od kojih samo jedan nije zadovoljan uslugom koju je dobio.

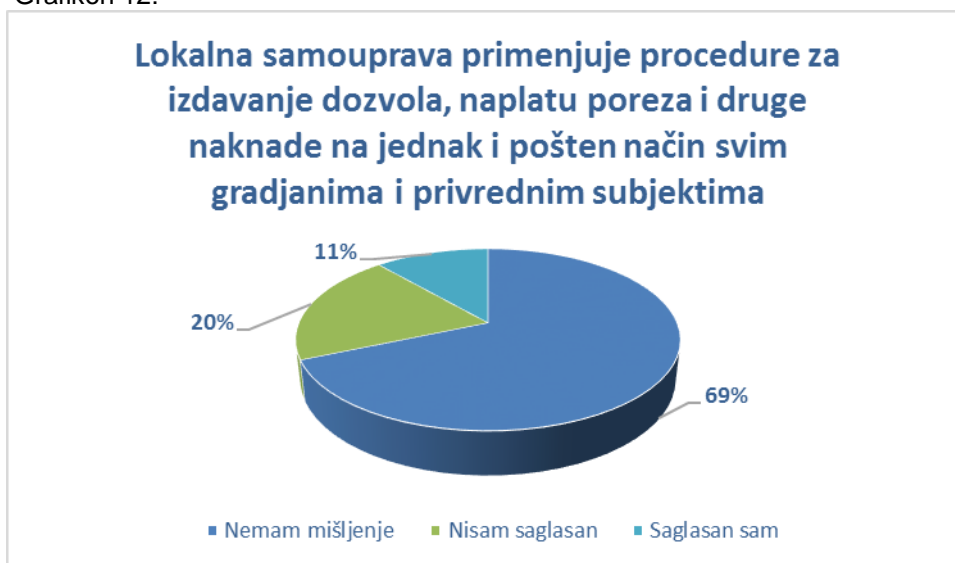
Uslugu Jedinstvenog šaltera koristila su tri privrednika. Privrednici su zadovoljni uslugom kojusu dobili. Dva privrednika su posetila sajt Jedinstvenog šaltera, jedan je pratio tok predmeta preko sajta, dok je drugi pokušao da telefonskim putem dobije informacije. Oba privrednika izrazila su nezadovoljstvo načinom funkcionisanja ove usluge.

Što se tiče usluga ALER-a, 4 privrednika su koristila usluge, i to: 2 za dobijanje podsticajnih sredstava i 2 za registrovanje poljoprivrednog gazdinstva. Od privrednika koji su koristili usluge, 50% je iskazalo nezadovoljstvo uslugama koje su pružene.

4.6. Proces dobijanja građevinskih dozvola

Kada je pitanje o dobijanju građevinskih dozvola postavljeno nezavisno od toga da li su usluge koristili, većina ispitanika nema mišljenje, dok 11% smatra da lokalna samouprava ne primenjuje procedure za izdavanje dozvola, naplatu poreza i druge naknade na jednak i pošten način svim građanima i privrednim subjektima (Grafikon 12).

Grafikon 12:

4.7. Generalno mišljenje o Leskovcu

Ako uporedimo rezultate mišljenja o lokalnoj samoupravi, Leskovcu kao mestu za poslovanje i Leskovcu kao mestu za život, najbolju prosečnu ocenu dobila je lokalna samouprava, dok je Leskovac najlošije ocenjen po kvalitetu života uopšte (Grafikon 12). Lokalnu samoupravu je lošom ocenom ocenilo samo 4% privrednika, dok je Leskovac kao mesto za poslovanje negativnom ocenom ocenilo čak 58% ispitanih. Ova nam govori da privrednici ne ocenjuju da lokalna samouprava ima presudnu ulogu u stvaranju privrednog ambijenta.

Grafikon 13:

5. Zaključci i preporuke

Nalazi ankete ukazuju na to da lokalna samouprava treba da unapredi poslovno okruženje, koje će biti pogodno za rast mikro i malih preduzeća i preduzetnika ovog sektora industrije. Sugestije koje su privrednici izneli prilikom anketiranja su da Gradska uprava bude otvorenija za kontakt, razgovor i pomoć, posebno kada su u pitanju mala preduzeća i preduzetnici. Kao dobru mogućnost vide omogućavanje povoljnih kredita malim i srednjim preduzećima kao i ostale vidove stimulacije.

Na osnovu ovih mišljenja izradili smo sledeće preporuke namenjene državnim organima, privredi i drugim zainteresovanim akterima.

- Intenzivirati borbu protiv sive ekonomije, saradnjom sa inspekcijskim službama i ostalim relevantnim državnim organima.
- Intenzivirati dijalog između nosioca vlasti i malih privrednika i obavezno omogućiti povratnu informaciju na sva pitanja i nejasnoće koji privrednici imaju.
- Povećati ulaganja u infrastrukturu jer je većina privrednika istakla to kao najveći problem.
- Učiniti vidljivim sve podsticaje u domenu lokalnih taksi jer su privrednici istakli da su takse i porezi i dalje visoki, bez obzira na to što je lokalna samouprava učinila neke korake na podsticanju malih preduzeća i preduzetnika. Zbog toga poresku reformu treba pratiti kvalitetnom kampanjom.
- Pomoć u dobijanju finansijskih sredstava za dalji razvoj poslovanja.
- Omogućiti jednaku šansu i malim i velikim preduzećima i preduzetnicima za ostvarivanje subvencija za otvaranje novih radnih mesta.